

ห้องที่ 1: การบริหารจัดการและขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน

เนื้อหา : แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชน

ผู้ดำเนินรายการ : อ.ทรงพล เจตนาวณิชย์ (กลุ่มย่อยที่ 1) และคุณณฤทธิ์ ดวงสุวรรณ (กลุ่มย่อยที่ 2)

เนื้อหาโดยสังเขป : ผู้บริหารคือผู้สร้างความมั่นคง วางรากฐานในการน้อมนำหลักปรัชญาฯ มาใช้ในโรงเรียน จึงเปรียบเสมือนผู้ปิดทองหลังพระ ที่คอยแผ้วถางทางเพื่อให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ พบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนของผู้บริหาร มีทั้งการปฏิบัติแล้วนำไปสู่ทฤษฎี การนำทฤษฎีไปสู่ปฏิบัติ การทำวิกฤติให้เป็นโอกาส ฯลฯ และผู้บริหารที่ดีต้องมีภาวะผู้นำ มีการบริหารอย่างเป็นระบบ มีหลักคิด หลักปฏิบัติ ประยุกต์ได้ ใช้นวัตกรรม และเข้าใจความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น วัฒนธรรม ฯลฯ ตลอดจนมีความเข้าใจความแตกต่างของผู้ได้บังคับบัญชา ในโรงเรียน ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งครู นักเรียน ภารโรง เพราะทั้งหมดคือกัลยาณมิตรในการทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายคือ การพัฒนาให้เด็กเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม (เป็นเด็กดี) และมีวิถีชีวิตความเป็นไทย

- ตัวอย่างห้องผู้บริหาร: กลุ่มย่อยที่ 2

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน

บริบทของโรงเรียนและชุมชน

- โรงเรียน : โรงเรียนขยายโอกาส, โรงเรียนมัธยมศึกษา (ม.1 - ม.6)
- ชุมชน : ชุมชนชนบท, กิ่งเมืองกิ่งชนบท, อยู่ในชุมชนมุสลิม มีนักเรียนทั้งมุสลิมและพุทธ

หลักการ/หลักคิดในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. เริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน ค่อยๆ ทำ หรือ เริ่มจาก(คน)ในโรงเรียนก่อนแล้วค่อยขยายผลไปยัง(คน)นอกโรงเรียน
2. คำนึงถึงหลักพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเอง เป็นหลัก การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง

3. พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง
4. การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ
5. ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจ

หลักในการบริหาร

1. บริหารงาน คน งบประมาณ ฯลฯ โดยเฉพาะเรื่องคน ต้องมีการแลกเปลี่ยนรู้กัน ศึกษาศักยภาพ และพัฒนาศักยภาพ สร้างทีมงาน
2. บริหารวิชาการ เช่น ดูแลหลักสูตร ปรับปรุง ทำแผน บริหารกิจกรรมให้สอดคล้องกัน ให้ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วม (เวลาบริหารจัดการอาจทำเป็นรูปแบบที่ชัดเจน เช่น ทำคู่มือการดำเนินงาน ในคู่มือจะกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ กิจกรรม พัฒนาหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่น ฯลฯ)
3. บริหารเครือข่าย(ความร่วมมือ) กับ ชุมชน อบต. หน่วยงาน เช่น บูรณาการร่วมกับโครงการต่างๆ ของหน่วยงานราชการเวลาลงสู่ชุมชน
4. บริหารแหล่งเรียนรู้ โดยเริ่มจากในโรงเรียนก่อน ทำจากต้นทุนเดิมที่มีอยู่ แล้วค่อยพัฒนาต่อ

ลักษณะกิจกรรมที่ทำ (ที่สอดคล้องแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง)

1. กิจกรรมการผลิต เช่น กิจกรรมต่อเนื่อง การเกษตรเพื่อสนับสนุนอาหารกลางวัน เช่น ปลูกผัก เลี้ยงไก่ เพาะเห็ดนางฟ้า เลี้ยงปลาในกระชัง, กิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ เช่น ตัดผม เสริมสวย
2. การรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม เช่น ยุวเกษตรกร, กลุ่มต่อต้านยาเสพติด, นักสืบสายน้ำ, ฟุตบอล, ชีวิตพอเพียง, โครงการครอบครัวอบอุ่น
3. กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการดำเนินงาน

1. จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จัดกิจกรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ฐานต่างๆ
2. เปิดโอกาสให้เด็กทุกชั้นเลือกกิจกรรมตามกลุ่มสนใจ
3. ให้เด็กทำที่โรงเรียนในกิจกรรมที่ตนเองชอบ และให้ไปทำที่บ้าน เช่น ปลูกพืชสวนครัว หาพื้นที่ว่าง
4. จัดกิจกรรมควบคู่คือ คุณธรรม โดยนิมนต์พระมาสอนเด็กเป็นประจำ
5. ให้คณะครูดูแลรับผิดชอบ ประเมินทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ให้ชุมชนร่วมประเมินด้วย
6. ทุกกิจกรรมมาบูรณาการในส่วนของรายได้ ได้มาฝากไว้ และนำมาบริหารกิจกรรมเดิมให้ต่อเนื่อง มีงบประมาณดำเนินการต่อโดยไม่ใช้งบประมาณของราชการ

7. ครูที่รับผิดชอบคอยอำนวยความสะดวกให้เด็กแต่ละช่วงชั้น พอเรียนรู้แล้วก็มีการประเมินสรุปร่วมกัน
8. ในการบูรณาการหลักสูตร อาจมีการสร้างเครื่องมือคือ แบบวัดพฤติกรรมพอเพียง (ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยน มีพฤติกรรมความพอเพียง) นำความรู้ที่ได้มาจับแล้วออกแบบ เพื่อให้ครูสามารถอธิบายได้ในกิจกรรมของตัวเอง

การเผยแพร่ขยายผล/การเชื่อมโยงกับชุมชน

- 1) ใช้เด็กเป็นตัวเชื่อมโยงกับชุมชน เช่น ให้เด็กเล่นละครล้อชุมชน เพื่อสะท้อนปัญหาของชุมชน และให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ให้แนวคิด/หลักคิด/ความรู้ เพื่อให้เด็กพึ่งพาตนเองให้ได้ มีปัญหาอะไร แล้วเด็กนำเอาหลักไปแก้ปัญหาได้ ทุกอย่างถ้าเด็กคิดได้(มีจิตสำนึกที่ดี/มีความตระหนัก) เมื่อกลับไปบ้านก็จะขยายสู่ครอบครัวและชุมชนด้วย
- 3) มีการบริหารจัดการจากโรงเรียนสู่ชุมชน การขับเคลื่อนเริ่มที่มีการวางแผน วิสัยทัศน์ นัดพูดคุยกับชุมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อคุยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการในการสอนในแต่ละกิจกรรม ขยายผลสู่ชุมชนโดยการประชุม ทำกิจกรรมร่วมกัน และครูก็ติดตาม ประเมินผลในชุมชนด้วย
- 4) การจัดนิทรรศการเปิดบ้านคุณธรรม นำผลงานของเด็กมาจัดนิทรรศการ แล้วเชิญผู้ปกครองมาดู ให้เด็กนำเสนอผลงานเอง (จะวัดได้ว่าเด็ก+ครูเข้าใจเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ศิล สมาธิ ปัญญา คุณธรรม 8 ประการ ฯลฯ หรือไม่) เมื่อผู้ปกครองได้เห็นว่าลูกมีคุณธรรมจริยธรรม ก็นำมาสู่กิจกรรมถัดมาคือ การหาครอบครัวต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีรางวัลให้ โดยประสานกับ อบต. ให้นายกมอบทุนให้กับครอบครัวที่ผ่านการคัดเลือก พอถึงตรงนี้ก็เกิดกระบวนการเผยแพร่ เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ของชุมชน
- 5) ครูออกเยี่ยมชุมชน เยี่ยมในพื้นที่ เดือนต่อไปจัดพบปะสังสรรค์ในโรงเรียน คัดนำฯ คัดไป คุยไป เพื่อประเมินกิจกรรมต่างๆ ว่าไปถึงไหน เดือนต่อมาก็เชิญหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมโรงเรียนเป็นเจ้าภาพเลี้ยงกาแฟ มาคุยกันเรื่องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องอื่นๆ บางโอกาสก็เชิญโรงเรียนที่สมัครใหม่มาร่วมประชุม หาข้อสรุปว่าทำอย่างไรจะไปถึงเป้าหมายให้ชุมชนเข้าใจ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

1. ผู้บริหาร : มีภาวะผู้นำ มีทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นแบบอย่างที่ดี
 - มีความเชื่อมั่น ศรัทธา และปกป้องในการขับเคลื่อน (จะมีโอกาสสำเร็จเกินห้าสิบเปอร์เซ็นต์)
 - ใช้หลักการมีส่วนร่วม บูรณาการทั้งหมด (ทุกสาระ ทุกระดับชั้น)
 - ในการจัดการเรียนการสอนต้องไม่ซ้ำซ้อน ต้องคิดถึงภาระของครูและของผู้เรียน ให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน

- เป็นกัลยาณมิตร มีความจริงใจให้กับครูทุกคน มีความหวังดี ให้ความช่วยเหลือ ยกย่องอย่างเหมาะสม (ห้องที่อยู่ไม่ให้งั้น ต้องมองเห็นทุกคน สามารถพูดคุยกัน รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน มองทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดูแลทุกคน ถ้าครูทุกคนเข้าใจได้ ปัญหาที่มาจากผู้บริหารจะไม่มี)
- ใช้ทฤษฎีดอกไม้หลากสี ทุกคนสวยงามหมด แสงจตุรร่วมสงวนจุดต่าง สร้างศรัทธาให้กับทุกคน สร้างเป้าหมายร่วมกัน

2. ครู : เกิดความตระหนักรู้ มีเจตคติที่ดี มีความศรัทธา (ครูเกิดการระเบิดจากข้างใน)

การสร้างกุศโลบายเพื่อให้ครูมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน เช่น

- ทำความเข้าใจ บอกครูว่าต้องทำเพื่อในหลวง ให้ครูทุกคนมีความตระหนัก
- เชิญศึกษานิเทศก์มาให้คำแนะนำ ช่วยออกแบบแผนการเรียนการสอน
- จัดอบรม มีตัวอย่างให้ดู พาไปศึกษาดูงานที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีฐานเรียนรู้ต่างๆ (โดยให้ครูไปกันทั้งโรงเรียน แล้วกลับมาคุยกันใหม่)

3.หลักสูตร : พิจารณาว่าโรงเรียนออกแบบไว้แต่ละช่วงชั้นว่ามีเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่อย่างไร แล้วออกแบบให้ลึกขึ้น เชื่อมโยงร้อยรัดรวมกัน, โรงเรียนที่อยู่ในวัฒนธรรม/ชุมชนมุสลิมต้องปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรม, มีการบูรณาการแบบสหวิทยาการ

4.สถานที่ : จัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน (ตามความเหมาะสม ตามบริบทของโรงเรียน) เช่น ทำนา ปลูกผัก สมุนไพร เพาะเห็ด เลี้ยงกบ อนุรักษ์ป่า น้ำส้มควันไม้ ทำผลไม้ดुकถื่น

5.ชุมชน : ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น มีการประชุมผู้ปกครอง, ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ, เชิญกรรมการสถานศึกษามาทำความเข้าใจที่ต้องการจากโรงเรียน แล้วดำเนินงานตามที่ตั้งเอาไว้

6.องค์กรในท้องถิ่น : อบต. เช่น เมื่อ อบต.เห็นว่าโรงเรียนบ้านหนองไผ่ทำสิ่งที่ดีมีประโยชน์กับชุมชนก็นำเข้าแผนพัฒนา อบต. (สนับสนุนงบประมาณ) ทำโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้วยวิถีชีวิตพอเพียง หรือโรงเรียนบ้านเหล่ากทุ่งสว่าง ประสานกับ อบต.เพื่อทำโรงผลิตปุ๋ยชีวภาพ

7.การดำเนินการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย คือ การนำวิจัยมาใช้ในชั้นเรียน, ใช้การวิจัย ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการต่างๆ

อย่างไรก็ดี จะเห็นว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้หลายด้าน และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนแต่ละคนจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่ตนเผชิญอยู่